

nyte naturen og la «feiselen» klinge mot borestålet. Deretter måtte en «la» borehullet, tenne lunta, rope «Varsku her» og la det smelle. Så kom slitet med å få steinen fram til gjerdet.

Vi holdt en slags daglønn, nok til det daglige brød under krigen da det var lite å få kjøpt. «Stål i ben og armer» fikk vi gratis.

Når en går i utmarka, vil en se at det var flere typer gjerdene. De vanlige gjerdene, beregnet på kuer, var ikke gode nok for sauen. Han klatret over. Særlig ute ved kysten, der de svidde lyng for å få godt saubeite, kan en finne gjerdene som er 150 cm eller mer. For å få disse høge gjerdene til å stå, ble det ofte brukt en annen type stein. Den var flatere så den lå godt, og den var mindre da hver stein måtte løftes på plass.

På Jæren og også på Lista og andre steder kan en se steingjerdene av en helt annen type. De er 2 - 3 ganger så brede som vanlige gjerdene i utmark. De er bygd som en dobbel mur med mindre stein mellom murene. Det var om å gjøre å bli kvitt så mye stein som mulig fra mark som de hadde dyrket og rensket for stein. Jo bredere gjerde, jo mer stein ble de kvitt. Murene på begge sider måtte være bygget slik at gjerdet kunne stå når frost, tele og bløyte arbeidet med jorda.

Når de dyrket i bratt terreng, brukte de en annen metode. Da satte de opp det vi kalte en borg. Der bakken var brattest ble det satt opp en solid mur av store stein. Så ble stein av alle størrelser veltet inn mot denne muren. Store stein i bunnen og mindre øverst. Til slutt ble det lagt et godt lag med jord oppå det hele. Med dette oppnådde de to ting: De bratteste partiene ble rettet ut, og de kvittet seg med en

mengde stein. Når vi kjører østover mot Mandal, kan vi på Vestre Skogsfjord i de dyrkede bakkene på vestsiden av fjorden se flere parallelle slike borger. De går på langs av bakken, den ene over den andre opp mot toppen. Det er blitt fine jorder der.

Det er opp gjennom årene blitt bygd mange fine murer rundt om på gårdene. Det kan være hager for frukt og grønnsaker som er skjernet mot tråkk fra ku og sau. Det kan være sikring mot jord- og steinras eller murer i forbindelse med hus og uthus. Mange murer er rene kunstverk som bør bevares for ettertiden. Noe av det aller beste kan vi se på gården Bordvik i Austad.

På Steinsheia, vest i Lyngdal, ligger en kjempestor rullestein ca. 375 m.o.h. Den heter «Goen», og det er sagt at navnet kan tyde på at det har vært kult og ofring på dette stedet. Tvers over dalen mot syd ligger rester etter en gammel bygdeborg på toppen av en bratt ås. Det går en mengde gamle steingjerdene over Steinsheia, og de aller fleste har sitt utgangspunkt ved eller i nærheten av «Goen». Det kan se ut som at gårdene både øst og vest for Steinsheia ville ha eiendommene sine opp til «Goen». Det kan være eldgammel historie som ligger gjemt i steingjerdene på Steinsheia.

Det er forlenget slutt med å bygge steingjerdene i utmarka. De gamle gjerdene forfaller. Det gikk særlig hardt utover gjerdene etter at elgen kom til våre trakter. Det vil likevel enda gå hundreder av år før merkene etter de gamles slit og Sibyllas spådom er borte.

